

Poročamo — glosiramo

PRIMER, IMENOVAN DUŠAN JOVANOVIČ

V Delu smo 12. septembra lahko prebrali izjavo ravnatelja Bojana Štiha o letošnjem repertoarju celjskega gledališča, v kateri je omenil tudi »nedopustno privatnolastniško uporabljanje gledališke dvorane v Drami SNG v Ljubljani, kamor celjsko gledališče (...) nima dostopa. »Kot je bilo pričakovati, mu ravnateljstvo ljubljanske Drame ni ostalo dolžno, zato je v svojem odgovoru čez tri dni označilo tisti del izjave kot »izkrivljeno informacijo« in zraven postreglo s suhotnim navajanjem korespondence, katere glavna tema je bilo dogovarjanje o datumih gostovanj obeh gledališč in predstavah, s katerimi naj bi Celjani gostovali v Drami. Iz podatkov je razvidno, da Drama ni hotela sprejeti dveh uprizoritev: Eliotovega *Umora v katedrali* in Norcev *Dušana Jovanoviča*; najprej je vztrajala samo pri prvi, potem pa se je odpovedala še tej v korist dveh neprimerno manj zanimivih avtorjev. Zanimivo bi bilo izvedeti, iz kakšnih razlogov ni našla milosti Jovanovičeva igra, saj je doživela v Celju velik uspeh. Očitnega ignoriranja predstave ni mogoče zanesljivo pojasniti, o njem se da ugibati tudi takole:

— Jovanovičevi Norci so bili nekoč sprejeti celo v repertoar ljubljanske Drame (glej *Gledal. list SNG* 1968/69, št. 5), toda z odhodom Bojana Štiha se je pač moralo umakniti tudi to delo, prav tako kot Eliotov *Umor v katedrali*.

— Norci so bili edina slovenska predstava na letošnjem Sterijinem pozorju; ljubljanska Drama, ki je imela vedno primat med slovenskimi gledališči, kar se tiče novosadskega festivala, pa je morala ostati po odločitvi selektorjev doma.

— Morda se je zdelo Jovanovičevo delo vodstvu ljubljanske Drame preveč »svetoskrunsko« za njen Talijin hram; toda kaj je pravzaprav z veljavnostjo motta k Cankarjevim Hlapcem, na katerega radi prisegamo? In kaj je z zagotavljanjem, da je treba nuditi mladim avtorjem možnosti za uveljavitev? In kakšno diktiranje programa gostovanja ljubljanskemu občinstvu, ko pa so Celjani dobro vedeli, kaj bi to rado videlo!

S tem še ni konec zapletov: v sezoni 1971/72 je bila spet napovedana v Drami uprizoritev Jovanovičevega dela *Igrajte tumor v glavi in onesnaženje zraka*, do katere spet ni prišlo z utemeljitvijo, da si je avtor privoščil pokojnega Staneta Severja, čeprav je po branju igre jasno, da se je čutilo užajeno celotno vodstvo, ker je postalo s svojo krizo prijetna tema Jovanovičevega dela. Ob tem se je treba spomniti, da je letos igralo Podeželske plejboje istega avtorja celo tržaško slovensko gledališče, za kar zasluži priznanje, saj kljub svojemu posebnemu položaju upošteva interese svojega občinstva, ki si želi takšna delca, kot so *Trije tički*, zraven pa še kaj bolj sodobnega; čeprav je bilo prav zaradi Jovanovičeve postavitve deležno tudi negodovanja domačih kritikov, o čemer seznanja tiste, ki jim zamejski tisk ni dostopen, v eni svojih zadnjih števil revija *Prostor* in čas. *Zdaj*, na začetku nove sezone, smo si isto delo lahko ogledali v Kranju, v postavitvi Mestnega gledališča ljubljanskega. In naklonjena stamtu bila tako občinstvo kot kritika. Tudi v Sarajevu je bilo to delo sprejeto z vso pozornostjo...

Po različnih peripetijah v ljubljanski Drami lahko pričakujemo nova nadaljevanja te zabavne zgodbe.

MEDEL ČUT ZA SOLIDARNOST

Res je: pozaba pomaga človeku, da ne klone pod težo samega sebe, pozaba je, včasih, malodane sreča, pa vendar: prehitro se zatekati vanjo, imeti jo tako rekoč pri roki, biti z njo v prevelikem zavezništvu ni v vsakem primeru ravno krepost, ki pomaga živeti, vsaj ne tistim, na katere ne bi smeli pozabiti, morali pa bi jim pomagati, da bi oni sami čimprej pozabili na svojo nesrečo. V mislih imam naše poplavljenke in naše tedanje sočutje ob njihovi nesreči.

Ah, to sočutje, kako hitro se pretoči skozi naša srca!

Bila je elementarna nesreča, zadela je mnoge. Za razliko od drugih tegob življenja pri elementarnih nesrečah praviloma ni krivcev, so pa žrtve. Nič obtoževanja torej (praviloma), nič sovražstva, nič maščevanja, nikakršnega polariziranja v ocenah, ves narod, vsa skupnost je ena sama fronta, ganljiva emocionalna fronta: pomagati.

Kdor hitro da, dvakrat da. Tako nekako pravi pregovor. Ta misel je bila navzoča tudi v solidarnostnem pozivu Zveze slovenskih sindikatov. Predlog je bil previden: dva odstotka od mesečnega dohodka, komaj toliko torej, da bi skupna vsota vendarle pomenila upoštevanja vredno pomoč poplavljenecem, ne da bi hkrati prebudila v nas sebičnost, ki bi nas pognala v tehtanje, ali je tako konkretno solidarnost sploh mogoče zahtevati od nas ... v teh časih ... pri teh cenah ...

Kazalo je, da je bila prava mera psihološko pretehtano določena, individualno sočustvovanje, organizirano povezano v solidarnostno akcijo, bi moralo ob vsem tem doživeti novo spodbudo, ne samo v smislu »kdor hitro da, dvakrat da«, ampak še s tisto dobro, staro kmečko gesto »pa še to povrh« — z nekoliko samovšečne do-

brotljivosti sicer, pa vendar iz čistega srca.

Solidarnostna akcija še ni končana, vendar so poplavljenki ob njenem rezultatu (akcija sama in pobuda zanjo sta vredni vse pohvale) lahko nekoliko razočarani: sredstva pomoči ne pritekajo niti hitro niti v predvidenem obsegu. Naš čut za solidarnost ni posebno živ, celo nekoliko medel je.

Človek se seveda vpraša, zakaj se tako hitro odmikamo od tistih prvih, pozitivnih vzgibov v vseh nas, ko smo prek televizijskih ekranov vendarle z določeno grenkobo v srcu gledali poplavljenke hiše, obupane ljudi, ki so bredli po vodi in omahovali v blatu z vrečo na rami, s culo ali otrokom pod pazduho ... Takrat smo si, vsak zase in zasačeni v (nevsakdanjem) plemenitem razpoloženju, molče zatrjevali: Seveda, seveda, pomagati je treba.

In potem?

Resnici na ljubo: akcija solidarnosti ni bila naslovljena na gluha ušesa, z njo utegnemo biti celo zadovoljni, vendar zadovoljni samo zato, ker lahko rečemo, da je »stvar še dobro stekla«, ob neizrečeni misli kajpak, da naš socialni, solidarnostni čut ni ravno najbolj razvit. In prav to je najbrž tisto, ob čemer se je vredno zamisliti. Dati, brez »vzvratnega« interesa, dati samo zato, ker je nekdo potrebnejši od nas, ali ker je čisto preprosto v stiski, to ni ravno naša vsakdanja navada, tudi ne navada ob elementarnih nesrečah.

Poseben sklad za pomoč v elementarnih nesrečah, ki naj bi omogočil stalno dotekanje sredstev, ki bi bil stalen in zakonsko utemeljen, torej neodvisen od take ali drugačne stopnje našega vsakokratnega sočustvovanja, neodvisen tudi od stopnje naše pozabljivosti, je več kot umesten, je tudi realna možnost, da se sami sebi zazdimo boljši od tega, kar v resnici smo.

Tudi to je nekaj. Morda veliko.

C. Z.